

โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย

The Linguistic Structures of Northeastern Thai Compound Words in the Novel, 'Kham Ai'

ศรวุธ หล่อดี¹, กิตติชัย สมศรีโย¹

Sarawut Lordee¹, Kittichai Somsriyo¹

Received: 13 March 2019

Revised: 26 May 2019

Accepted: 9 June 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นคำประสม รูปแบบการสร้างคำประสม วิธีการสร้างคำประสม และชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสม เก็บรวบรวมข้อมูลคำประสมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร และนำคำประสมที่เก็บรวบรวมได้ให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสานตรวจสอบข้อมูลคำประสมภาษาอีสาน จากการตรวจสอบข้อมูลพบคำประสมภาษาอีสาน 94 คำ จากนั้นนำคำประสมภาษาอีสานไปวิเคราะห์ตามประเด็นดังกล่าว และเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และแสดงสถิติประกอบผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ คำเดี่ยว + คำเดี่ยว แบ่งเป็น 4 แบบย่อย 2) โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ พบ 4 แบบหลัก คือ คำเดี่ยว + คำเดี่ยว + คำเดี่ยว, คำเดี่ยว + คำประสม, คำเดี่ยว + กลุ่มคำ, คำประสม + คำเดี่ยว แบ่งเป็น 11 แบบย่อย 3) โครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ คำเดี่ยว + คำประสม แบ่งเป็น 3 แบบย่อย เมื่อพิจารณาจำนวนการใช้โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานทั้ง 3 กลุ่ม พบการใช้โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำมากที่สุด รองลงมาเป็นโครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ ตามลำดับ

คำสำคัญ : โครงสร้าง, คำประสม, ภาษาอีสาน, นวนิยายเรื่อง คำอ้าย

Abstract

This research aims to analyze linguistic structures of northeastern Thai compound words in the novel 'Kham Ai'. An emphasis is placed on terms of numbers of combined words, types of compound word formation, compound word formation processes and parts of speech of each combined word. Data were collected from the novel 'Kham Ai' composed by Yong Yasothon. The collected compound words were investigated by specialists in northeastern Thai dialect. From the

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

¹ Department of Thai, School of Liberal Arts, University of Phayao

investigation, there were 94 northeastern Thai compound words, and their structures were analyzed according to the aforementioned topics. The findings of this research were presented in descriptive method with statistics.

The study indicated that the structures of northeastern Thai compound words can be classified into 3 groups as follows: 1) two-word compound words 2) three-word compound words and 3) four-word compound words. The two-word compound words occurred only as a single main type: a simple word + a simple word. This type of compound words was categorized into 4 sub-types. For three-word compound words, there were 4 main types, namely a simple word + a simple word + a simple word, a simple word + a compound word, a simple word + a phrase and a compound word + a simple word. In addition, three-word compound words were classified into 11 sub-types. In terms of the four-word compound words, there was only one main type: a simple word + a compound word, and it can be divided into 3 sub-types. Considering the proportion of three groups of compound word structures found in this study, it can be seen that the structure of two-word compound words was the largest proportion; whereas, the structures of three-word compound words and four-word compound words were ranked second and third respectively.

Keywords: Structure, Compound Word, Northeastern Thai Dialect, 'Kham Ai' Novel

บทนำ

ภาษาอีสานเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย ภาษาดังกล่าวมีการสร้างคำเพื่อเพิ่มคำใหม่ให้แก่ภาษา โดยนำคำหรือหน่วยคำที่มีใช้อยู่ในภาษามารวมกัน เช่น การประสมคำ เป็นกระบวนการสร้างคำที่เป็นสากล ปรากฏในภาษาทุกภาษาคำที่เกิดจากการประสมคำเรียกว่า คำประสม (compound) (วิลยา ช้างขวัญยืน, 2549 : 10-11)

คำประสมเกิดจากการนำหน่วยคำอิสระที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไปมาประกอบกันเป็นคำหนึ่งคำที่มีความหมายใหม่หรืออาจมีเค้าความหมายเดิม เช่น แก้วดา (นางที่รัก) ของว่าง (อาหารขบเคี้ยว) ทางม้าลาย (ทางข้ามถนน) เป้าหู้ (ยุ่ง) สะพานลอย (สะพานข้ามถนน) (ศราวุธ หล่อดี, 2556 : 12; สุนันท์ อัญชลีนิกุล, 2556 : 45)

เนื่องด้วยคำประสมเป็นกระบวนการสร้างคำที่พบได้ในทุกภาษา จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับคำประสมในภาษาไทยถิ่น พบการศึกษาประเภท ลักษณะ ความหมาย ที่มา และโครงสร้างของคำประสมในภาษาไทยถิ่นกลาง (ทิพพา ไชยฤทธิ์, 2535; เกษกิตติ ปัญญาไวย, 2545) ภาษาไทยถิ่นใต้ (พนิดา บัวเลิศ, 2536) ภาษาไทยถิ่นเหนือ (จรรยา ตาระกา, 2533) ภาษาไทยถิ่นอีสาน (พัชรินทร์ ละลอกแก้ว, 2540) เช่น งานวิจัยของจรรยา ตาระกา (2533) ศึกษาโครงสร้างคำประสมในภาษาไทยลำปาง พบคำประสมที่ประกอบด้วยคำ 2-4 คำ แบ่งโครงสร้างเป็น 6 ประเภท ได้แก่ คำประสมประเภทคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำกริยาวิเศษณ์ คำคุณศัพท์ คำบุพบท งานวิจัยของพัชรินทร์ ละลอกแก้ว (2540) ศึกษาโครงสร้างคำประสมในภาษาไทยถิ่นอีสาน พบคำประสมที่ประกอบด้วยคำ 2-4 คำ เช่น กกแซ้ว (รากฟัน) แม่เจ้าเหียน (แม่บ้าน) เต้าแม่นางตั้ง

(การทำพิธีขอฝน) ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ศึกษาคำประสมในภาษาไทยถิ่นเป็นข้อมูลจากการสัมภาษณ์พจนานุกรม และหนังสือ

หนังสือนวนิยายเรื่อง “คำอ้าย” ของยงค์ ยโสธร (2558) เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลวรรณกรรมบัวหลวง รวมทั้งได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน จากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกระทรวงศึกษาธิการ นวนิยายเรื่องนี้มีการนำเสนอด้วยภาษาที่เรียบง่าย เนื้อหาสะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมในสังคมคนอีสาน กล่าวได้ว่านวนิยายเรื่องคำอ้าย สามารถใช้เป็นตัวแทนข้อมูลในการศึกษาลักษณะทางภาษาของภาษาอีสานได้

จากการสำรวจข้อมูลในนวนิยายเรื่องคำอ้าย พบการสร้างคำประสมภาษาอีสาน เช่น ก่องข้าว (ภาษาชะเล้งข้าวเหนียว) ชุบหมากมี (ตำขบ) ผีโคตร (ผีบรรพบุรุษ) พ่อใหญ่ (ปู่หรือตา) ไหลปลาแตก (ไหลปลาร้า) คำประสมภาษาอีสานดังกล่าวมีลักษณะโครงสร้างด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นคำประสม รูปแบบการสร้างคำประสมวิธีการสร้างคำประสม และชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสมหลายลักษณะ อนึ่งเมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคำประสมในภาษาไทยถิ่น และการศึกษาเรื่องคำอ้าย พบงานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างคำประสมในภาษาไทย 4 ถิ่น คือ ภาษาไทยถิ่นกลาง ภาษาไทยถิ่นใต้ ภาษาไทยถิ่นเหนือ และภาษาไทยถิ่นอีสานหรือภาษาอีสาน นอกจากนี้พบการศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร ในงานวิจัยของ บุญญาภา คำผาง (2552) และการศึกษาอัตลักษณ์ชาวอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร ในงานวิจัยของ Phonkhunsap (2018)

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว ไม่พบงานวิจัยเรื่องใดศึกษาการสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์

โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย เพื่อให้ทราบลักษณะโครงสร้างของคำประสมในภาษาอีสาน ทั้งนี้วิธีการวิเคราะห์และผลการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในงานวิจัยนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสม และเปรียบเทียบลักษณะโครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในหนังสือเรื่องอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาคอีสานในกลุ่มหนังสือดี 100 ชื่อเรื่องหรือวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นคำประสม รูปแบบการสร้างคำประสม วิธีการสร้างคำประสม และชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสม

วิธีการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกณฑ์การพิจารณาคำประสม แนวคิดการแบ่งชนิดของคำอีสาน เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคำประสมในภาษาไทยถิ่น และการศึกษาเรื่องคำอ้าย

2. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร (2558) และพิจารณาคำประสมเพื่อแยกคำประสมออกจากคำประเภทอื่น กลุ่มคำ และประโยค โดยใช้แนวคิดเกณฑ์การพิจารณาคำประสมในภาษาไทยถิ่นอีสานของชนานันท์ ตรงดี (2554 : 199-202) ได้แก่

1) คำประสมเกิดจากการประกอบกันของหน่วยคำอิสระอย่างน้อย 2 หน่วยขึ้นไป เช่น ปาแตก (ปลาร้า) เว้าบาบ (พูดถึงในทางร้าย)

2) คำประสมที่เกิดขึ้นต้องมีความหมายใหม่ ต่างจากความหมายรวมของหน่วยคำที่มาประกอบกัน แต่ยังมีคำความหมายของหน่วยคำเดิม เช่น น้ำอ้อย (ปิกน้ำอ้อยเป็นก้อน) เว้าพื้น (นินทา)

3) คำประสมจะแทรกคำใดๆ ลงระหว่างหน่วยคำที่มารวมกันนั้นไม่ได้ ถ้าสามารถแทรกคำอื่นลงไปได้ คำที่รวมกันนั้นจะไม่ใช่ว่าคำประสม เช่น เจ้านี้คือบ้านนอกแท้ คำว่า บ้านนอก (เซย, ที่ที่ไม่เจริญ) ไม่สามารถแทรกคำใดๆ ลงไประหว่าง 2 คำได้ บ้านนอก จึงเป็นคำประสม

4) หน่วยคำที่เป็นส่วนประกอบของคำประสมไม่สามารถย้ายที่หรือแยกคำได้ เช่น เจ้าเว้าพื้นไผ่อยู่ (คุณพูดนินทาใครอยู่) ไม่สามารถย้ายที่หรือแยกคำว่า เว้า กับ พื้น ไปไว้ที่อื่นได้ เว้าพื้น จึงเป็นคำประสม

5) คำประสมจะออกเสียงโดยหยุดหรือเว้นจังหวะระหว่างหน่วยคำที่เป็นส่วนประกอบไม่ได้ เช่น เข้าพองเหมิดแล้วเต้อ ถ้าออกเสียงโดยเว้นจังหวะระหว่าง เข้า กับ พอง หมายถึง ข้าวกำลังพองตัวไปหมดแล้ว จะเป็นประโยค แต่ถ้าออกเสียงต่อเนื่องกัน หมายถึง ข้าวแห้งทอดซึ่งใช้เป็นอาหารว่างถูกกินหมดแล้ว จะเป็นคำประสม

6) คำที่ประสมแล้วมีความหมายเชิงเปรียบเทียบว่าเป็นคำประสม เช่น ใจเสีย เป็นคำประสม เพราะหน่วยคำ ใจ กับ เสีย ไม่ได้มีความหมายตรงตามรูปว่า ใจเสียจริงๆ แต่หมายถึงใจไม่ดี

จากการพิจารณาคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ตามเกณฑ์การพิจารณาคำประสมข้างต้น พบคำประสมจำนวน 107 คำ

3. ผู้วิจัยนำคำประสมที่ได้จากการพิจารณาโดยใช้เกณฑ์การพิจารณาคำประสมในภาษาไทยถิ่นอีสานของธนานันท์ ตรงดี (2554) ให้ผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสานตรวจสอบข้อมูลคำประสมภาษาอีสาน ทั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสาน ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสานต้องเป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภาคอีสานของประเทศไทย

2) ผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสานต้องเป็นผู้ที่พูดภาษาอีสานเป็นภาษาแม่ สื่อสารด้วยภาษาอีสานในชีวิตประจำวัน และมีความรู้ด้านภาษาอีสานเป็นอย่างดี

จากเกณฑ์ดังกล่าวผู้วิจัยคัดเลือกนายศุภชัย กิ่งพิลา ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านโนนสัง (โนนสังวิทยาคาร) ตำบลโนนสัง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ (ปัจจุบันเกษียณอายุราชการ) เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูลคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย จากการตรวจสอบข้อมูลพบคำประสมภาษาอีสานจำนวน 94 คำ จากนั้นนำคำประสมภาษาอีสานที่ได้จากการตรวจสอบไปวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นคำประสม รูปแบบการสร้างคำประสม วิธีการสร้างคำประสม และชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสม โดยอาศัยแนวคิดการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมในภาษาถิ่นอีสานของพัชรพร ละลอกแก้ว (2540) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย แนวคิดดังกล่าวมีวิธีการวิเคราะห์ดังตัวอย่าง

1) กกแซ้ว

จำนวนคำ: 2 คำ

วิธีการสร้างคำ: กก + แซ้ว

ชนิดของคำ: นาม + นาม

2) แม่ออกคำ

จำนวนคำ: 3 คำ

วิธีการสร้างคำ: แม่ + ออก + คำ

ชนิดของคำ: นาม + นาม + กริยา

ทั้งนี้การวิเคราะห์ชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ผู้วิจัย

พิจารณาความหมายของคำภาษาอีสานในพจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537) และวิเคราะห์ตามแนวคิดการแบ่งชนิดของคำอีสานของชนานันท์ ตรงดี (2554) แบ่งเป็น 8 ชนิด ได้แก่ คำกริยา คำนาม คำคุณศัพท์ คำวิเศษณ์ คำปริมาณ คำบุพบท คำสันธาน และคำนุภาค ดังตัวอย่าง

1) เขียนดาค่า

จำนวนคำ: 3 คำ

รูปแบบการสร้างคำ: คำเดี่ยว + กลุ่มคำ

วิธีการสร้างคำ: เขียน + (ดา + ค่า)

ชนิดของคำ: นาม + (นาม + คุณศัพท์)

2) ข้าวมานอ่อน

จำนวนคำ: 3 คำ

รูปแบบการสร้างคำ: คำประสม + คำเดี่ยว

วิธีการสร้างคำ: (ข้าว + มาน) + อ่อน

ชนิดของคำ: (นาม + กริยา) + คุณศัพท์

ตัวอย่างการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานข้างต้น พบรูปแบบการสร้างคำประสมแบบคำเดี่ยว คำประสม กลุ่มคำ และเครื่องหมายที่ใช้วิเคราะห์วิธีการสร้างคำประสม อธิบายได้ว่า

คำเดี่ยว หมายถึง คำคำเดี่ยวที่ไม่ได้ประกอบกับคำอื่น เป็นคำที่มีความหมายและปรากฏตามลำพังได้

คำประสม หมายถึง การนำคำเดี่ยวที่มีความหมายต่างกันตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาประกอบกันเป็นคำหนึ่งคำที่มีความหมายใหม่หรืออาจมีเค้าความหมายเดิม

กลุ่มคำ หมายถึง การนำคำเดี่ยวตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมาเรียงกัน โดยคำหลังทำหน้าที่ขยายคำหน้า สามารถแปลความหมายของคำได้ตรงตัวไม่เกิดความหมายใหม่

() หมายถึง เครื่องหมายแสดงลำดับความใกล้ชิดหรือความสัมพันธ์ของคำตามหลักไวยากรณ์ เช่น (ดา + ค่า) คำว่า ดา เป็นส่วนขยายของคำว่า ดา, (ใช่ + (มด + แดง)) คำว่า แดง เป็นส่วนขยาย

ของคำว่า มด และคำว่า มดแดง เป็นส่วนขยายของคำว่า ใช่ เป็นต้น

การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์และแสดงสถิติประกอบผลการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย จำนวน 94 คำ แบ่งโครงสร้างคำประสมภาษาอีสานเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ โครงสร้าง คำประสมที่มี 3 คำ และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ ดังนี้

โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ

โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ โครงสร้างแบบ คำเดี่ยว + คำเดี่ยว แบ่งเป็น 4 แบบย่อย ได้แก่

1. โครงสร้างแบบ นาม₁ + นาม₂ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 เป็นคำเดี่ยว (นาม) พบ 52 คำ คิดเป็นร้อยละ 83.87 เช่น
ขี่กะบอง = ขี่ + กะบอง (เครื่องตามไฟ)

โพนปลวก = โพน (เนินดิน) + ปลวก

2. โครงสร้างแบบ นาม₁ + กริยา₂ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 เป็นคำเดี่ยว (กริยา) พบ 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.06 เช่น
กลองโถม = กลอง + โถม (ซุ่มนุ้ม, รวม)

ข้าวจี = ข้าว + จี

3. โครงสร้างแบบ นาม₁ + คุณศัพท์₂ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 เป็นคำเดี่ยว (คุณศัพท์) พบ 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.45 เช่น

ค่าตอง = ค่า + ตอง (ความสัมพันธ์ของคู่สมรส)

พ่อใหญ่ = พ่อ + ใหญ่

4. โครงสร้างแบบ กริยา₁ + นาม₂ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (กริยา) และคำที่ 2 เป็นคำเดี่ยว (นาม) พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.61 ได้แก่

ตอดเงา = ตอด (พยัก, ผงก) + เงา

โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ

โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ พบ 4 แบบหลัก

1. โครงสร้างแบบ คำเดี่ยว + คำเดี่ยว + คำเดี่ยว มีโครงสร้างแบบ $\text{นาม}_1 + \text{กริยา}_2 + \text{นาม}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) คำที่ 2 เป็นคำเดี่ยว (กริยา) และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (นาม) พบ 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 14.29 เช่น

ช่วงเข็นฝ้าย = ช่วง (ลาน) + เข็น + ฝ้าย

ของปลงข้าว = ของ + ปลง (วาง) + ข้าว

2. โครงสร้างแบบ คำเดี่ยว + คำประสม แบ่งเป็น 4 แบบย่อย ได้แก่

1) โครงสร้างแบบ $\text{นาม}_1 + (\text{นาม}_2 + \text{นาม}_3)$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (นาม) รวมกันเป็นคำประสม พบ 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 32.14 เช่น

ชั้ถ่านไฟ = ชั้ + (ถ่าน + ไฟ)

ซุบหมากมี = ซุบ + (หมาก + มี (ขุ่น))

2) โครงสร้างแบบ $\text{นาม}_1 + (\text{นาม}_2 + \text{คุณศัพท์}_3)$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นคำประสม พบ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่

คนผู้ฮ้าย = คน + (ผู้ + ฮ้าย (ชั่ว, ร้าย))

สาวสำน่อย = สาว + (สำ (เท่า) + น่อย)

3) โครงสร้างแบบ $\text{นาม}_1 + (\text{นาม}_2 + \text{กริยา}_3)$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (กริยา) รวมกันเป็นคำประสม พบ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.14 ได้แก่

บุญข้าวจี = บุญ + (ข้าว + จี)

ไผปลาแดก = ไผ + (ปลา + แดก (กระทุ้ง))

4) โครงสร้างแบบ $\text{กริยา}_1 + (\text{นาม}_2 + \text{คุณศัพท์}_3)$ ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (กริยา) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นคำประสม พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

จันเหือนดี = จัน (ละเล่น) + (เหือน + ดี)

3. โครงสร้างแบบ คำเดี่ยว + กลุ่มคำ มี

โครงสร้างแบบ $\text{นาม}_1 + (\text{นาม}_2 + \text{คุณศัพท์}_3)$ ประกอบ ด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดี่ยว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นกลุ่มคำ พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

เขียดชาดำ = เขียด + (ชา + ดำ)

4. โครงสร้างแบบ คำประสม + คำเดี่ยว แบ่งเป็น 5 แบบย่อย ได้แก่

1) โครงสร้างแบบ $(\text{นาม}_1 + \text{นาม}_2) + \text{นาม}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 (นาม) คำที่ 2 (นาม) รวมกันเป็นคำประสม และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (นาม) พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

บั้งไฟกิไล = (บั้ง + ไฟ) + กิไล

2) โครงสร้างแบบ $(\text{นาม}_1 + \text{นาม}_2) + \text{คุณศัพท์}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 (นาม) คำที่ 2 (นาม) รวมกันเป็นคำประสม และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (คุณศัพท์) พบ 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 17.86 เช่น

ลูกสาวหล่ำ = (ลูก + สาว) + หล่ำ (สุดท้อง)

หมากม่วงดิบ = (หมาก + ม่วง) + ดิบ

3) โครงสร้างแบบ $(\text{นาม}_1 + \text{คุณศัพท์}_2) + \text{นาม}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 (นาม) คำที่ 2 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นคำประสม และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (นาม) พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

น้ำมันยาง = (น้ำ + มัน) + ยาง

4) โครงสร้างแบบ $(\text{นาม}_1 + \text{คุณศัพท์}_2) + \text{คุณศัพท์}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 (นาม) คำที่ 2 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นคำประสม และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (คุณศัพท์) พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

ฟ่อใหญ่เฒ่า = (ฟ่อ + ใหญ่) + เฒ่า

5) โครงสร้างแบบ $(\text{นาม}_1 + \text{กริยา}_2) + \text{คุณศัพท์}_3$ ประกอบด้วยคำที่ 1 (นาม) คำที่ 2 (กริยา) รวมกันเป็นคำประสม และคำที่ 3 เป็นคำเดี่ยว (คุณศัพท์) พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.57 ได้แก่

ข้าวมานอ่อน = (ข้าว + มาน) + อ่อน

โครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ

โครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำประสม แบ่งเป็น 3 แบบย่อย ได้แก่

1. โครงสร้างแบบ นาม₁ + (นาม₂ + (นาม₃ + นาม₄)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดียว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (นาม) คำที่ 4 (นาม) รวมกันเป็นคำประสม พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25 ได้แก่

กั๊กผ้าไหม = กั๊ก + (หูก + (ผ้า + ไหม))

2. โครงสร้างแบบ นาม₁ + (นาม₂ + (นาม₃ + คุณศัพท์₄)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดียว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (นาม) คำที่ 4 (คุณศัพท์) รวมกันเป็นคำประสม พบ 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 25 ได้แก่

ก้อยไข่มดแดง = ก้อย + (ไข่ม + (มด + แดง))

3. โครงสร้างแบบ นาม₁ + (นาม₂ + (กริยา₃ + นาม₄)) ประกอบด้วยคำที่ 1 เป็นคำเดียว (นาม) และคำที่ 2 (นาม) คำที่ 3 (กริยา) คำที่ 4 (นาม) รวมกันเป็นคำประสม พบ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 50 ได้แก่

ขุยมดคันไฟ = ขุย + (มด + (คัน + ไฟ))

ผ้าชิ้นมัดหมี่ = ผ้า + (ชิ้น + (มัด + หมี่))

จำนวนคำและคำร้อยละของโครงสร้างคำประสม 3 กลุ่ม แสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนคำและคำร้อยละของโครงสร้างคำประสม 3 กลุ่ม

โครงสร้างคำประสม	จำนวนคำ	ร้อยละ
โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ	62	65.95
โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ	28	29.78
โครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ	4	4.25
รวม	94	100

จากตารางที่ 1 คำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้ายมีทั้งหมด 94 คำ แบ่งโครงสร้างคำประสมเป็น 3 กลุ่ม คือ โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ เรียงลำดับจำนวน

คำจากมากไปน้อย ได้แก่ โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ พบมากที่สุดจำนวน 62 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.95 รองลงมาเป็นโครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ พบจำนวน 28 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.78 และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ พบจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.25

สรุป

โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม

1. โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำเดียว แบ่งเป็น 4 แบบย่อย ได้แก่ นาม + นาม, นาม + กริยา, นาม + คุณศัพท์, กริยา + นาม

2. โครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ พบ 4 แบบหลัก

1) โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำเดียว + คำเดียว คือ นาม + กริยา + นาม

2) โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำประสม แบ่งเป็น 4 แบบย่อย ได้แก่ นาม + (นาม + นาม), นาม + (นาม + คุณศัพท์), นาม + (นาม + กริยา), กริยา + (นาม + คุณศัพท์)

3) โครงสร้างแบบ คำเดียว + กลุ่มคำ คือ นาม + (นาม + คุณศัพท์)

4) โครงสร้างแบบ คำประสม + คำเดียว แบ่งเป็น 5 แบบย่อย ได้แก่ (นาม + นาม) + นาม, (นาม + นาม) + คุณศัพท์, (นาม + คุณศัพท์) + นาม, (นาม + คุณศัพท์) + คุณศัพท์, (นาม + กริยา) + คุณศัพท์

3. โครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ พบ 1 แบบหลัก คือ โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำประสม แบ่งเป็น 3 แบบย่อย ได้แก่ นาม + (นาม + (นาม + นาม)), นาม + (นาม + (นาม + คุณศัพท์)), นาม + (นาม + (กริยา + นาม))

เมื่อพิจารณาจำนวนการใช้โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย 3 กลุ่ม

ข้างต้น พบการใช้โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำมากที่สุด รองลงมาเป็นโครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยโครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ด้านจำนวนคำที่นำมาประกอบเป็นคำประสม พบคำประสมภาษาอีสานที่ประกอบด้วยคำจำนวน 2-4 คำ โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานที่พบมากที่สุด คือ โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำ (ข้าวจี๋ พ่อใหญ่ โพนปลวก) รองลงมาเป็นโครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ (ข้าวมานอ่อน ชี้อ่านไฟ ไหลปลาแตก) และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ (ก้อยไข่มดแดง กี่हुกผ้าไหม ผ้าชิ้นมัดหมี่) สอดคล้องกับผลการวิจัยของพัชรินทร์ ละลอกแก้ว (2540) ที่ศึกษาโครงสร้างของคำประสมในภาษาถิ่นอีสาน พบโครงสร้างคำประสมที่ประกอบด้วยคำจำนวน 2-4 คำ ทั้งนี้โครงสร้างคำประสมที่มี 2 คำเป็นโครงสร้างที่พบมากที่สุด (กกเหือก พ่อเผ่าสายแขน) รองลงมาเป็นโครงสร้างคำประสมที่มี 3 คำ (ผีหัวดำ พ่อออกคำแมงลิ้นหมา) และโครงสร้างคำประสมที่มี 4 คำ (เต้าแม่นางแมว ผีตากผ้าอ้อมอุไข่มดแดง) ทั้งนี้คำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย นิยมนำคำจำนวน 2 คำมาประกอบรวมกัน เนื่องจากใช้คำจำนวนน้อยจึงง่ายต่อการนำมาสร้างเป็นคำประสมเพื่อให้มีคำใช้เพิ่มขึ้นในภาษาอีสาน

ด้านรูปแบบการสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย พบโครงสร้างแบบ คำเดียว + คำเดียว (ข้าว + จี๋), คำเดียว + คำเดียว + คำเดียว (ช่วง + เข็น + ฝ่าย), คำเดียว + คำประสม (ซุบ + (หมาก + มี่)), คำเดียว + กลุ่มคำ (เขียด + (ขา + คำ)), คำประสม + คำเดียว ((พ่อ + ใหญ่) + เผ่า) สอดคล้องกับผลการวิจัยของชมพูนุท ธารีเชียร (2552) ธนินทร์ ตรงดี (2554) พบรูปแบบการสร้างคำประสมในภาษาไทยถิ่นอีสานแบบ

คำเดียว + คำเดียว (แป้ว + ใจ), คำเดียว + คำเดียว + คำเดียว (เลือด + เข้า + ตา), คำเดียว + คำประสม (หลุด + (ไฟ + ฟ้า)), คำเดียว + กลุ่มคำ (ไข่ + (อ้าง + อ้าง)), คำประสม + คำเดียว ((น้าม + แห้ง) + ไส) ทั้งนี้รูปแบบที่นิยมใช้สร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย คือ โครงสร้างแบบ คำเดียว + คำเดียว เนื่องจากเป็นรูปแบบโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน กล่าวคือ ใช้คำเดียวหรือคำคำเดียวที่มีความหมายจำนวน 2 คำมาประกอบรวมกัน

ด้านวิธีการสร้างคำประสม และชนิดของคำที่ใช้สร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย พบการนำคำไวยากรณ์ คือ คำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ มาประกอบเป็นคำประสม เช่น กลองโฮม (กลอง (นาม) + โฮม (กริยา)), คำตอง (คำ (นาม) + ตอง (คุณศัพท์)) สอดคล้องกับผลการวิจัยของทิพพา ไชยฤกษ์ (2535) เกษกิตติปัญญาไวย (2545) ธนินทร์ ตรงดี (2554) พบการนำคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์ มาประกอบเป็นคำประสม เช่น ใจลอย (ใจ (นาม) + ลอย (กริยา)), ปากหวาน (ปาก (นาม) + หวาน (คุณศัพท์)), เว้าฟัน (เว้า (กริยา) + ฟัน (นาม)) ทั้งนี้คำนาม (คำเรียกชื่อคน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ หรือคำที่หมายถึงสิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม) คำกริยา (คำบอกอาการของคน สัตว์ สิ่งของ ฯลฯ หรือคำที่ใช้แสดงอาการ เหตุการณ์ สภาพ ความรู้สึกต่าง ๆ) คำคุณศัพท์ (คำที่อยู่หลังคำนามและทำหน้าที่ขยายคำนามนั้น) (วิจิตร ภาณุพงศ์, 2534 : 50; พระยาอุปทิศศิลปสาร, 2545 : 70; ธนินทร์ ตรงดี, 2554 : 76; นววรรณ พันธุเมธา, 2558 : 6-8) ถือว่าเป็นคำหรือหน่วยคำอิสระซึ่งเป็นคำพื้นฐานที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (สุนันท์ อัญชลินกุล, 2556 : 14) จึงนิยมนำมาประกอบสร้างเป็นคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย

นอกจากนี้คำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนอีสาน เนื่องจากคำที่นำมาประกอบรวมกันเป็นคำประสมภาษาอีสานถือว่า

เป็นภาษาที่มีส่วนกำหนดระบบคิดของคน หรือมีอิทธิพลต่อความคิดและการมองโลกของคน การศึกษาภาษาของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งจะช่วยให้เข้าใจสังคมรอบตัวของกลุ่มคนที่ศึกษา (Sapir, 1949; Whorf, 1956; อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2522; ศรารุท หล่อดี, 2561 : 18) เห็นได้จากการนำคำศัพท์ที่อยู่รอบตัวหรือพบในชีวิตประจำวันมาประกอบเป็นคำประสมอีสาน ซึ่งแสดงให้เห็นความคิดของคนอีสานที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ทั้งด้านความเชื่อ (ผีโคตร) ประเพณี (งานเอือนดี ค่าตอง บุญข้าวจี่) และวิถีชีวิต (ก้อยไข่มดแดง ไผ่ปลาแดก ผ้าขึ้นมัดหมี่) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Phonkhunsap (2018) ที่ศึกษาอัตลักษณ์ชาวอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร พบอัตลักษณ์ชาวอีสานด้านความเชื่อ (ผี บุญบาศ ขวัญ โสก) ประเพณี (บุญ ฮีตสิบสอง ลงช่วง งานเอือนดี) วิถีชีวิตความเป็นอยู่ (ดนตรี การฟ้อนรำ เครื่องแต่งกาย อาหาร การกิน การละเล่น) การศึกษาคำประสมภาษาอีสานใน นวนิยายเรื่องคำอ้าย นอกจากทราบลักษณะทางภาษาด้านโครงสร้างของคำประสมคำประสมในเรื่องนี้ยังสะท้อนให้เห็นลักษณะทางวัฒนธรรมของคนอีสานได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของยงค์ ยโสธร ซึ่งเป็น 1 ใน 100 หนังสือดีที่เด็กและเยาวชนไทยควรอ่าน ที่พิจารณาโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ทั้งนี้กลุ่มหนังสือดังกล่าวยังมีหนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาคอีสาน เช่น นวนิยายเรื่อง ฟาบักกัน ของลาว คำหอม นวนิยายเรื่อง ลูกอีสาน ของคำพูน บุญทวี ที่มีคำประสมภาษาอีสานปรากฏในหนังสือ เพื่อให้เห็นภาพรวมของโครงสร้างคำประสมภาษาอีสานด้านจำนวนคำ วิธีการสร้างคำ ชนิดของคำ และรูปแบบการสร้างคำประสม ควรเก็บข้อมูลคำประสมในหนังสือดังกล่าวมาวิเคราะห์เพิ่มเติม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ นายศุภชัย กิ่งพิลา ผู้เชี่ยวชาญภาษาอีสาน ที่กรุณาตรวจสอบข้อมูลคำประสมภาษาอีสานในนวนิยายเรื่องคำอ้าย

เอกสารอ้างอิง

- เกษกิตติ ปัญญาไวย. (2545). การศึกษาเปรียบเทียบคำประสมจากหมวดคำเรียกเครือญาติและคำเรียกส่วนของร่างกาย. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จรรยา ตาระกา. (2533). คำประสมในภาษาไทยลำปาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์และเปรียบเทียบ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชมพูนุท ธารีเชียร. (2552). กระบวนการสร้างคำกริยาประสมในภาษาไทยถิ่นอีสานจังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิพพา ไชยฤกษ์. (2535). โครงสร้างและความหมายของคำประสมในภาษาไทยที่สร้างจากคำเรียกส่วนของร่างกายมนุษย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ธนาพันธ์ ตรงดี. (2554). รายงานการวิจัย วิเคราะห์ไทยฉบับครอบครัวภาษาย่อย เล่มที่ 4 เรื่อง วิเคราะห์ภาษาไทยถิ่นอีสาน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- นพวรรณ พันธุมธา. (2558). *ไวยากรณ์ไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญญาภา คำผาง. (2552). *การศึกษาคุณค่าเชิงวรรณศิลป์จากนวนิยายเรื่องคำอ้าย ของ ยงค์ ยโสธร*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พินดา บัวเลิศ. (2536). *คำประสมในภาษามลายูถิ่นปัตตานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระยาอุปถิตศิลปสาร. (2545). *หลักภาษาไทย : อักษรวิธี วิจิวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉันทลักษณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- พัชรินทร์ ละครเอกแก้ว. (2540). *คำประสมในภาษาถิ่นอีสาน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยงค์ ยโสธร. (2558). *คำอ้าย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : ไอยรา 12.
- วัลยา ช้างขวัญยืน. (2549). *หนังสืออุเทศภาษาไทย ชุด บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2 : คำ การสร้างคำ และการยืมคำ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิจินตน์ ภาณุพงศ์. (2534). *โครงสร้างของภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศราวุธ หล่อดี. (2556). *คำประสมที่มีคำว่า “หิว” ในภาษาไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศราวุธ หล่อดี. (2561). *คำเรียกชื่อและมโนทัศน์เกี่ยวกับสีในภาษาล้านนา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พะเยา : มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). *พจนานุกรมภาษาถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุนันท์ อัญชลีกุล. (2556). *ระบบคำภาษาไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2522). สมมติฐานชาเพียร์-วอร์ฟ. *วารสารอักษรศาสตร์*. 11(2) : 20-32.
- Phonkhunsap, S. (2018). The Identity of I-san People in the Novel “Kham Ai” of Yong Yasothon. *Proceedings of 14th International Conference on Humanities and Social Sciences 2018 (IC-HUSO 2018)*; 22nd-23rd November 2018; Khon Kaen : Faculty of Humanities and Social Sciences Khon Kaen University, Thailand. 271-287.
- Sapir, E. (1949). The Status of Linguistics as a Science. In Mandelbaum, D. G. (Ed.), *Culture, Language, and Personality : Selected Essays* (p. 69). Berkeley and Los Angeles, California : University of California Press.
- Whorf, B. L. (1956). An American Indian model of the universe, The relation of habitual thought and behavior to language. In Carroll, J. B. (Ed.), *Language, Thought, and Reality : Selected Writings of Benjamin Lee Whorf* (pp. 57-64, 135). Cambridge, Mass. : M.I.T. Press.